

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ РІЗНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

О. П. Гоголя, кандидат економічних наук

Розглянуто сучасний стан сільськогосподарського виробництва в Україні, обґрунтовано пропозиції щодо перспективних напрямів розвитку агропродовольчого ринку за участі суб'єктів різних організаційно-правових форм господарювання.

Сільськогосподарське виробництво, сільськогосподарські підприємства, господарства населення, агрохолдинги, соціально спрямована стратегія розвитку.

Сільське господарство України, як базова складова аграрного сектору, являє собою значну частину її економіки та є вагомим джерелом зростання ВВП (у 2013 р. – 9,1 %). Вітчизняний аграрний сектор формує близько 65 % фонду споживання населення, забезпечуючи національну продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни; його частка у загальному обсязі ВВП становить 16,9%; кількість сільського населення в загальній кількості країни становить 31,4% (14,5 млн осіб); в аграрному виробництві зайнято 38,3% працездатного сільського населення; частка продукції аграрного сектору, що йде на експорт, становить понад 9% загальної вартості вітчизняного експорту. Для більшості ж розвинених країн сільське господарство є дотаційною галуззю з низькою часткою у загальному обсязі ВВП, з торгівельними бар'єрами для імпортової продукції. Основне завдання галузі в цих країнах – забезпечувати зайнятість населення в сільській місцевості та продовольчу безпеку країни.

За роки незалежності в аграрному секторі України здійснено структурні реформи, трансформовано земельні й майнові відносини, ведеться цілеспрямована підготовка до функціонування цивілізованого ринку землі, формуються нові організаційно-правові структури ринкового типу. Проте незавершеність реформ, відсутність чіткої стратегії розвитку аграрного сектору призвели до стагнації сільського господарства, високого ризику діяльності та низької конкурентоспроможності вітчизняних сільгоспвиробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриттю особливостей функціонування та системної підтримки аграрного сектору в цілому та сільського господарства зокрема, обґрунтуванню його місця та ролі в національній економіці присвячено праці багатьох вітчизняних науковців: В. Бойка, О. Бородіної, В. Гейця, Р. Глібова, В. Горьового, О. Гудзинського, С. Дем'яненка, А. Діброви, О. Ковалю, М. Кожемякіної, Д. Крисанова, В. Лаврука, Д. Лук'яненка, М. Маліка, М. Месель-Веселяка, Р. Мудрака, Б. Пасхавера, К. Прокопенка, П. Саблука, А. Скрипника, Т. Циганкової, О. Шубравської, В. Юрчишина та інших.

Питання розвитку сільськогосподарського виробництва та варіанти стратегії трактуються науковцями з різноманітних позицій. У першу чергу, дослідники звертають увагу на розвиток сільськогосподарського виробництва з метою забезпечення продовольчої безпеки держави як одного з ключових завдань Державної цільової програми розвитку села на період до 2015 р. та Стратегії формування продовольчої безпеки України на 2012–2020 роки, у межах якої розроблено проект “Національна доктрина продовольчої безпеки” [2]. З іншого боку, розвиток сільськогосподарського виробництва розглядають у тісному зв’язку з комплексним розвитком сільських територій “... на засадах регіонального природокористування та екологічнобезпечного агропромислового виробництва” [1]. Окремі науковці пропонують соціоекономічну модель розвитку аграрного сектору й села: “Основою соціоекономічної модернізації вітчизняної аграрної політики є повноцінне залучення сільського населення до подолання диспропорцій у сільськогосподарському виробництві, а також формування на цій базі збалансованих продуктової та організаційної структур аграрного сектору” [3].

Мета дослідження – аналіз та оцінка сучасного стану і проблем аграрного сектору економіки України, зокрема виробництва сільськогосподарської продукції, визначення напрямів розвитку сільського господарства на основі оптимізації діяльності учасників агропродовольчого ринку різних організаційно-правових форм господарювання.

Виклад основного матеріалу. В Україні, з часів становлення її незалежності, відбулися значні зміни в аграрній сфері внаслідок суттєвого перерозподілу виробництва валової сільськогосподарської продукції. Оцінюючи роль і результативність аграрного сектору в цілому, варто зупинитися на аналізі змін, що сталися у діяльності основних груп товаровиробників: на сільськогосподарських підприємствах та в господарствах населення. За досліджуваний період основні обсяги виробництва змістились у приватний сектор. Функціонування особистих селянських господарств (ОСГ) послабило негативні наслідки економічної кризи розпаду колективних господарств, стало основним джерелом поповнення бюджету сім’ї селянина й забезпечення продуктами харчування як міського, так і сільського населення. Аналіз тенденцій останніх років свідчить, що більша частка в структурі виробництва валової продукції сільського господарства припадала на ОСГ: у 2000 р. – 61,6%; у 2005 р. – 59,5%; у 2010 р. – 51,7%. Така тенденція прогресувала до 2010 р., однак у 2011–2013 рр. у структурі валової продукції сільського господарства перевагу отримали сільськогосподарські підприємства (табл. 1).

Аналізуючи дані табл. 1 варто зазначити, що сільськогосподарськими підприємствами у 2013 р. вироблено 54,0% валової продукції сільського господарства, у тому числі 58,6% продукції рослинництва та 43,5% – тваринництва. Господарствами населення у 2013 р. вироблено, відповідно, 46,0%, у тому числі продукції рослинництва – 41,4% та продукції тваринництва – 56,5%. У структурі валової продукції за сільськогосподарськими підприємствами у 2013 р. (табл. 2) найбільший відсоток належав недержавним сільськогосподарським підприємствам (господарським товариствам, приватним підприємствам, виробничим кооперативам) – 53,0%.

1. Структура виробництва валової продукції сільського господарства (за категоріями господарств, %)*

Показники	Роки							
	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Сільськогосподарські підприємства								
Валова продукція – всього	70,4	54,1	38,4	40,5	48,3	51,8	50,7	54,0
у тому числі продукція								
рослинництва	81,1	63,5	49,3	48,6	53,6	56,7	55	58,6
продукція тваринництва	59,2	41,1	21,0	26,2	38,8	40,6	41,8	43,5
Господарства населення								
Валова продукція – всього	29,6	45,9	61,6	59,5	51,7	48,2	49,3	46,0
у тому числі продукція								
рослинництва	18,9	36,5	50,7	51,4	46,4	43,3	45,0	41,4
продукція тваринництва	40,8	58,9	79,0	73,8	61,2	59,4	58,2	56,5

*Джерело: Сільське господарство України : статистичний збірник 2012 року. – К., 2013. – 249 с.

2. Валова продукція сільського господарства за основними групами виробників у 2013 році*

Показники	Валова продукція		у тому числі			
			продукція рослинництва		продукція тваринництва	
	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку
Усі категорії господарств	252859,0	100,0	175895,2	100,0	76963,8	100,0
Сільськогосподарські підприємства	136590,9	54,0	103127,8	58,6	33463,1	43,5
у тому числі: державні сільськогосподарські підприємства	2554,5	1,0	2048,9	1,2	505,6	0,7
недержавні сільськогосподарські підприємства	134036,4	53,0	101078,9	57,4	32957,5	42,8
з них фермерські господарства	19091,4	7,6	17695,3	10,1	1396,1	1,8
Господарства населення	116268,1	46,0	72767,4	41,4	43500,7	56,5

*Джерело: Сільське господарство України : статистичний збірник 2012 року. – К., 2013. – 249 с.

Стосовно рентабельності сільськогосподарського виробництва аграрних підприємств, то статистичні дані свідчать про те, що серед недержавних підприємств найрентабельнішими є приватні підприємства (34,2%) та господарські товариства (26,4%). Найнижчий рівень рентабельності мають державні підприємства (4,2%).

У розрізі за видами продукції рослинництва у структурі виробництва сільськогосподарських підприємств зберігається переважаюча тенденція вирощування зернових та зернобобових культур, цукрових буряків,

соняшника. Так, у 2012 р. даний показник становив, відповідно, 78,1%, 91,3%, 75%. При вирощуванні картоплі, овочів, плодів і ягід провідні позиції займають господарства населення, а саме: відповідно, 96,7%, 85,7%, 81,6%.

Визначальним фактором, що впливає на обсяги виробництва продукції тваринництва, є поголів'я тварин. У динаміці за аналізований період спостерігається зменшення кількості великої рогатої худоби на сільськогосподарських підприємствах та в господарствах населення. У 2012 р. цей показник становив 4646 тис. гол., що на 220 тис. гол. Менше, порівняно з 2011 р., на 433 тис. гол. – з 2008 р. та на 4778 тис. гол. – з 2000 р. Таким чином, період нарощування поголів'я пішов на спад, хіба що з 2010 р. темп скорочення значно сповільнився. Позначилися наслідки реформування аграрного сектору, зміни в системі ціноутворення й погіршення демографічної ситуації на селі.

Унаслідок трансформаційних процесів та кардинальних змін у структурі виробництва сільськогосподарської продукції, відбулося зміщення основної частини поголів'я сільськогосподарських тварин усіх видів у селянські господарства. Так, на початок липня 2013 р., населення утримувало 71,1% від загальної кількості великої рогатої худоби, свиней – 53,7%, овець і кіз – 86,8%, а також 51,7% птиці всіх видів. Проте останніми роками намітилася тенденція до зменшення поголів'я ВРХ, зокрема корів, і в цьому секторі сільського господарства (у 2012 р. на 36,3%, порівняно з початком 2000 р., та на 3,0% – порівняно з початком 2010 р.). Хоча господарства населення й надалі залишаються основним виробником молока (у 2012 р. – 77,7 %).

Тенденції пореформеного періоду суттєво вплинули на економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств (табл. 3). Чистий прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції зріс на 56 % у 2012 р., порівняно з 2010 р., та у 4,6 раза, порівняно з 2008 р. Сільське господарство за рівнем рентабельності стало прибутковим (у 2012 р. – 20,5%).

Найрентабельнішими видами продукції рослинництва останніми роками є соняшник (у 2012 р. – 45,8%), виноград (відповідно, 72,6%), цукрові буряки (відповідно, 15,7%). Щодо продукції тваринництва, то тут можна виокремити лише виробництво яєць, рівень рентабельності яких у 2012 р. становив 52,6%. Виробництво всіх інших видів продукції тваринництва, зокрема м'яса ВРХ, свиней, птиці, овець та кіз, вовни є збитковим. Дуже низький показник рентабельності виробництва молока (у 2012 р. – лише 2,3%).

Залежно від форм власності, Господарським кодексом України передбачено функціонування підприємств таких видів: приватне підприємство; підприємство колективної власності; комунальне підприємство; державне підприємство; підприємство, засноване на змішаній формі власності. Організаційно-правова форма підприємств визначається умовами об'єднання капіталу власників та мірою відповідальності кожного з них. Станом на 1.07.2012 р., в Україні функціонувало 55 866 сільськогосподарських господарюючих суб'єктів. У структурі сільськогосподарських підприємств України

14,5% припадає на господарські товариства, 7,5 – на приватні підприємства, 1,6% – на виробничі кооперативи, і лише 0,5% займають державні підприємства.

3. Основні показники діяльності підприємств галузі сільського господарства*

Показники	Роки					2012 р. у % до 2010 р.
	2008	2009	2010	2011	2012	
Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	5744,3	7576,4	17253,4	25904,3	26960,8	156,3
Підприємства, які одержали чистий прибуток у % до загальної кількості фінансовий результат, млн. грн.	71,1	69,2	69,4	83,4	78,6	113,3
Підприємства, які одержали чистий збиток у % до загальної кількості фінансовий результат, млн. грн.	11745,0	13961,6	22099,5	30938,4	33716,7	160,6
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	28,9	30,8	30,6	16,6	21,4	69,9
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	6000,7	6385,2	4846,1	5034,1	6755,9	139,4
	7,7	8,7	17,5	18,8	20,5	117,1
	1806	1906	2239	2633	3023	135

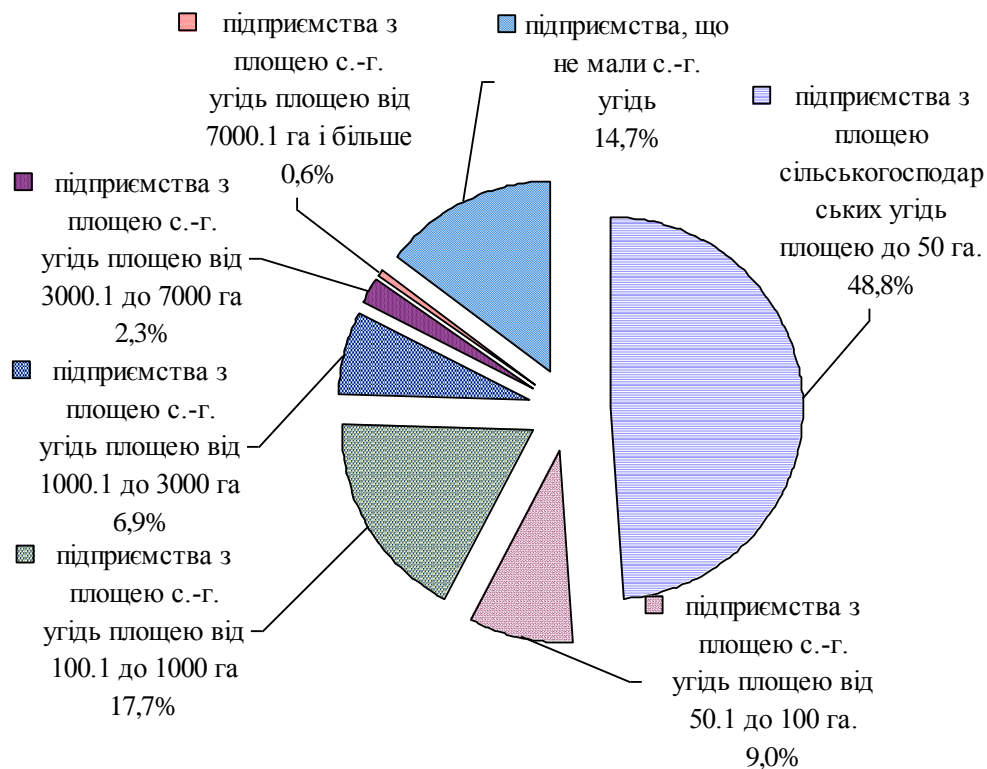
*Джерело: Сільське господарство України : статистичний збірник 2011 року. – К., 2010. – 386 с.

У вітчизняній системі господарювання набуло розвитку фермерство. Частка фермерських господарств у структурі сільськогосподарських підприємств України за організаційно-правовими формами господарювання у 2012 р. становила 72,9%. Станом на 1 січня 2013 р., у власності та користуванні 40 676 фермерських господарств було 4389,4 тис. га сільськогосподарських угідь. Найбільша кількість господарств налічується в Одеській – 3,5 тис. господарств, Миколаївській – 3,9, Дніпропетровській – 3,3 тис. господарств, Херсонській та Кіровоградській областях, найменша – у Чернігівській, Івано-Франківській, Рівненській та Волинській областях.

Аналізуючи структуру сучасних сільськогосподарських підприємств в Україні можна стверджувати, що більшість з них мають невелику площу землекористування. У 2012 р. налічувалося 27 270 сільськогосподарських підприємств з площею сільськогосподарських угідь до 50 га, що становить 48,8 % від їх загальної кількості (див. рисунок). Ці підприємства в цілому використовували 625,3 тис. га сільськогосподарських угідь.

Разом з тим, на 334 сільськогосподарських підприємствах (0,6 % від загальної їх кількості) використовувалося понад 7000 гектарів сільгоспугідь. Ці підприємства в цілому використовували 22,2 % від загальної площі сільськогосподарських угідь. З одного боку, це сприяє підвищенню

ефективності сільськогосподарської діяльності, адже на великих площах можна раціональніше використовувати земельні ресурси, підвищувати культуру землеробства та впроваджувати новітні досягнення науково-технічного прогресу. З іншого ж – найчастіше такі землекористувачі не зацікавлені у розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, де розташовані земельні площі, та найманні місцевих жителів, оскільки виконання технологічних операцій потребує нині незначної кількості працівників високої кваліфікації, які вже працюють у таких агроформуваннях.



Питома вага сільськогосподарських підприємств за площею угідь у загальній кількості підприємств у 2012 році*

*Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

Таким чином, у структурі виробників сільськогосподарської продукції як окрему категорію слід виокремлювати формування корпоративного типу (агрохолдинги, вертикально інтегровані структури тощо), які займають панівне становище щодо господарств населення. Нерівноправність у взаємовідносинах між ними проявляється у монополізації корпоративним сектором ринків ресурсів, особливо фінансових, каналів збуту продукції (ланцюгів доданої вартості), вигідних цін, засобів державної підтримки і впливу на формування державної аграрної політики. Маючи значно більші фінансові можливості, агрохолдинги витісняють з ринку оренди землі певну кількість дрібних аграропідприємств і приватних фермерів, які не можуть з ними конкурувати. Тому фермери часто змушені змінювати свою спеціалізацію, переходити від вирощування низькоефективних зернових і технічних культур до вирощування овочів, фруктів, ягід, заповнюючи

ринкову нішу трудомісткої продукції, виробництво якої в сучасних умовах вони забезпечують ефективніше.

Однак слід враховувати й інше: значна кількість сільськогосподарської землі в окремих районах країни взагалі не оброблюється й використання саме таких земельних ділянок агрохолдингами є позитивним фактором. Разом з тим, характерною негативною особливістю господарювання агрохолдингів є неповний обробіток контрольованих земель, що свідчить про накопичення земельних активів з метою подальшого перепродажу, а не агровиробництва. Так, за даними Eavex Capital, зібрана площа в 2010 р. становила у ТОВ «Лендком» 39 тис. га (52,7% від загальної), у ПрАТ «Сільськогосподарська виробнича фірма «Агротон» – 127 тис. га (84,1%), у ПАТ «Дакор-Вест» – 82 тис. га (77,4%), у ТОВ «НВФ «Сінтал-Д» – 87 тис. га (86,1 %) тощо [4].

Беззаперечною перевагою агрохолдингів є те, що в них досягається реальна інтеграція сільськогосподарського та агропереробного виробництва, а також зберігання, товаропросування, реалізації (у т. ч. внутрішньої) та збуту готової продукції, що, у свою чергу, дає змогу оптимізувати фінансові потоки між названими видами діяльності. Іншим важливим аспектом діяльності агрохолдингів є їх можливість забезпечення необхідної якості сільськогосподарської та харчової продукції завдяки застосуванню інновацій у виробництві й переробці продукції сільського господарства, можливостей контролю за дотриманням технології на всіх її етапах. Проте, як свідчить практика, мова йде про так звані «власні переваги». Використовуючи податкові пільги та преференції, передбачені вітчизняним законодавством для сільського господарства в цілому, ці господарські структури повною мірою використовують вартість, яка мала б стати джерелом повноцінного відтворення природних і соціальних ресурсів сільської місцевості, поліпшення якості життєвого середовища, але, насправді, «вимивається» із села.

Під дією ринкових чинників, в Україні вже склалася чітка структура виробництва сільськогосподарської продукції, в якій корпоративні (у т. ч. сільськогосподарські підприємства) та господарства населення зайняли свої ніші. Як було зазначено, корпоративні господарства виробляють найбільш комерційно привабливі та експортоорієнтовані види продукції, зокрема картоплю, овочі, плоди, молоко тощо, орієнтуючись на продовольче самозабезпечення та наповнення внутрішнього продовольчого ринку, а дрібні виробники маловигідні й трудомісткі.

Великомасштабна концентрація землекористування на основі нарощування площ орендованих земель, яка активізувалася після 2004 р., свідчить про створення нових та розширення існуючих агрохолдингів, вертикально та горизонтально інтегрованих структур, до складу яких входять не лише аграрні формування, а також переробні підприємства, елеватори, транспортні й торговельні організації, наукові установи тощо. У 2011 р., за різними оцінками, в Україні функціонувало 75 агрохолдингів. У сукупності вони контролюють близько 6 млн га, або майже 18,5 % площі ріллі в Україні, у тому числі, понад 30 % ріллі сільськогосподарських

підприємств. За прогнозами, до 2015–2016 рр., агрохолдинги планують зростання землекористування ще на 2–3 млн га. Найбільше сільськогосподарських земель (понад половина) контролюється холдингами в Івано-Франківській, Тернопільській, Хмельницькій і Чернівецькій областях. У десяти областях центральної, західної та східної України ця частка коливається від 25 до 50%, найменше – до 10% у Закарпатській, Одеській і Запорізькій областях [4].

Найбільші за розмірами землекористування агрохолдинги (від 400 до 600 тис. га) розміщують своє виробництво у найпривабливіших для сільського господарства регіонах – Полтавській, Вінницькій, Хмельницькій, Сумській і Чернігівській областях; від 200 до 400 тис. га – у Черкаській, Харківській, Тернопільській, Донецькій і Житомирській областях.

З огляду на вищезазначене, постала необхідність формування нової системи соціально-економічних відносин на селі, яка б врегулювала проблеми скорочення кількості сільськогосподарських підприємств як юридичних осіб, втрата для більшості сільських жителів місця роботи, ненадходження до місцевих бюджетів податкових та інших платежів від підприємств, що припинили своє існування, відсутність фінансування на створення та підтримку сільської інфраструктури, яке здійснювали сільськогосподарські підприємства (дороги, дитячі садки і школи, будинки культури, фельдшерсько-акушерські пункти тощо). Реальне та приховане безробіття веде до знецінення людського капіталу та погіршення його якісних характеристик, породжує загальну міграцію населення й подальшу деформацію його статевовікової структури, посилює знелюднення сіл.

Серед господарств населення посилюється розшарування за обсягом використовуваних ресурсів і характером діяльності за рахунок зменшення прошарку сільських домогосподарств проміжного (споживчо-товарного) типу, зростають частки господарств, які виробляють продукцію лише для продовольчого самозабезпечення або виробництво яких набуває переважно товарного спрямування, досягаючи світових критеріїв відповідності фермерським господарствам.

Отже, соціоекономічна модернізація аграрного сектору України має забезпечити доступ усіх категорій агровиробників та інших верств сільського населення до економічних вигід від зростання в аграрному секторі та диверсифікації сільської економіки через сприяння сільським громадам у реалізації прагнень до включення в національну та міжнародну ринкову систему на основі нових інституційних механізмів; підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, що ґрунтується на оптимальному поєднанні діяльності сільськогосподарських підприємств та господарств сімейного типу, а також сільський розвиток на основі громад.

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного виробництва полягає у створенні умов для зростання загального рівня продуктивності сектору на засадах сталості, за гармонійного поєднання різних галузей сільського господарства і типів господарств (великих, середніх і малих), коли кожне з них займає найбільш притаманну йому ринкову нішу. Це поєднання має відкрити можливості для раціонального

використання земельно-ресурсного потенціалу, а також створення умов рівного доступу виробників до техніко-технологічних та організаційних інновацій, фінансів, ринкової інфраструктури, вигід від експорту продукції. Такий підхід відкриває можливості повноцінного залучення сільського населення до подолання диспропорцій у сільськогосподарському виробництві і, відповідно, збалансування на цій основі його продуктової та організаційної структур [4].

Нині актуальним є питання щодо необхідності переведення частини ОСГ до категорії сімейних фермерських господарств, які повинні мати рівне законодавче поле для організації своєї діяльності й працювати в рівних податкових умовах. Для цього держава має запровадити такі економічні механізми й стимули, які б спонукали господарства населення реєструватися як сімейні фермерські господарства, створити пільгові умови реєстрації, спрощений облік і чітку прозору систему оподаткування, яка б демонструвала всі вигоди та перспективи даної форми господарювання, що полягають у можливості отримувати ширший доступ до кредитних ресурсів, мати перспективи розвитку, технічного й технологічного оновлення, отримувати вищий дохід від збуту своєї продукції, стати основою відродження сільських територій.

Формування сприятливого інституціонального середовища для розвитку малотоварних сімейних господарств потребує також створення умов для підвищення рівня людського та соціального капіталів сільських домогосподарств (зокрема через перебудову систем навчання, підготовки кадрів сільського господарства, дорадництва тощо); організаційних змін і вдосконалення діяльності органів державного регулювання аграрного сектору з метою розширення підтримки сімейних господарств.

Відзначені окремі тенденції розвитку аграрного виробництва свідчать про незавершеність процесу реформування аграрного сектору України, відсутність цілеспрямованих заходів державної політики, спрямованих на забезпечення стабільності власного продовольчого ринку та завоювання конкурентних позицій на світових ринках продовольства. Незважаючи на специфіку галузі сільського господарства та її проблемні аспекти, варто зазначити, що саме аграрний сектор є важливою складовою економіки України, що визначатиме подальший розвиток трансформаційних та інтеграційних процесів у світовий простір.

З огляду на ключову роль аграрного сектору в розвитку економічної діяльності України, постає нагальна потреба у формуванні соціально спрямованої, адекватної сучасним вимогам стратегії розвитку аграрного сектору економіки України, здатної задовольнити потреби внутрішнього ринку й забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства. У свою чергу, вітчизняний аграрний сектор, має базуватися на його багатокладності, що на даному етапі розвитку потребує наявності різних категорій господарств (пріоритетність селоутворюючим господарствам), власники яких проживають у сільській місцевості, поєднують право на землю і працю на ній, а також – власні економічні інтереси та інтереси колективу із соціальною відповідальністю перед громадою.

Список літератури

1. Малік М. Й. Сталий розвиток сільських територій на засадах регіонального природокористування та екологічнобезпечного агропромислового виробництва / М. Й. Малік, М. А. Хвесик // Економіка АПК. – 2010. – № 5. – С. 3–12.
2. Національна доктрина продовольчої безпеки України / П. Саблук, Г. Калетнік, С. Кваша [та ін.] // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 3–11.
3. Соціоекономічна модернізація аграрного сектору України (концептуальні положення) / В. Геєць, В. Юрчишин, О. Бородіна [та ін.] // Економіка України. – 2011. – № 12. – С. 4–14.
4. Яка модель агросектору необхідна Україні? // Дзеркало тижня. Україна. – 2012. – 18 травня. – № 18. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/yaka_model_agrosektoru_neobhidna_ukrayini.html

Рассмотрено современное состояние сельскохозяйственного производства в Украине, обоснованы предложения относительно перспективных направлений развития агропродовольственного рынка при участии субъектов различных организационно-правовых форм хозяйствования.

Сельскохозяйственное производство, сельскохозяйственные предприятия, хозяйства населения, агрохолдинги, социально направленная стратегия развития.

In the article it is considered the modern position of agricultural production in Ukraine, suggestions of perspective directions of agricultural market development with subjects of different organizational-legal forms of management are grounded.

Agricultural production, agricultural enterprises, farms, agricultural holdings, socially oriented strategy of development.

УДК 005:631.11

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ

*І. В. Данилевська, аспірантка**

Систематизовано особливості сільського господарства та обґрунтовано їхній вплив на процеси управління в аграрних формуваннях. Визначено взаємозв'язок управлінської діяльності з умовами господарювання на землі.

Управлінський цикл, управлінське рішення, особливості сільського господарства.

Сукупність галузей народного господарства становить економіку країни. Усі галузі народного господарства розвиваються за економічними

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Г.М.Чорний